Ч. 42 (13.281). Львів, вівторок 21. лютого 1933. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. РІК LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Сойм ухвалив самоврядні закони.

У суботу сойм розглядав у 3-му читанні проєкти самоврядних законів.

Перед голосуванням пос. *Хруцький* заявив, що цей закон рівняється перекресленню самоврядування. Це для українців найболючіше, бо після втрати останків горожанських прав у самоврядуванні українському народові нічого не лишається. Метою відібрання прав територіяльному самоврядуванню є, щоби з тих прав не користала українська й білоруська меншість, що живе в Польщі компактною масою на своїх територіях. Автори закону зовсім забули про міжнародні зобовязання Польщі та про власні польські закони. Уст. 4. закону, що вимагає знання польської мови, щоби мати пасивне виборче право, суперечить конституції та трактатові про меншини, який постановляє, що ніхто не може мати шкоди у своїх правах наслідком своїх національних прикмет.

На окраїнах 75 прц. населення є анальфабетів, а лише 50 прц. дітей може ходити до школи. Неможливили теж працю українським культурним установам. Тому то населення тих земель живе в темноті та не матиме виборчих прав. Одначе цей закон не опинить українського народу. Українці повторяють у III. читанні поправки, одначе не манять себе, щоби сойм приняв їх. Річ у цьому, щоби дати примір народові, що в боротьбі треба витревати до кінця. В дальших нарадах над цим законом українці не візьмуть участи.

У голосуванні всі поправки опозиції відкинули. З клюбу ББ брало участь 200 послів, а вся опозиція з правого й лівого боку змогла зібрати в голосуванні ледви 91 голосів. Українські голоси не рахувалися, бо українці усунулися від голосування. Так опозиція не зуміла навіть своїх послів змобілізувати.

РЕОРҐАНІЗАЦІЯ ІСПИТІВ ЗРІЛОСТИ.

Перед кількома днями наспіла була вістка з Варшави, що міністерство освіти має розпорядити, щоб іспити зрілости в середніх школах відбулися в цілій державі протягом місяця червня. Тепер повідомляють варшавські газети, що письменна матура відбудеться цього року після матури устної й то у всіх школах 16. червня. Зате устні іспити зрілости будуть переведені на початку червня. Делеґатами на іспити не будуть як досі директори шкіл, але ті, вчителі, що не вчили того року в 8-ій клясі. Крім того м-ство освіти виступає з проєктом, щоби матуральні теми з матірної мови були менше з літератури, зате торкалися більше актуальних суспільних і державних справ.

Франція й Анґлія упоминають Австрію.

ЛЬОНДОН, 19. II. ПАТ. Потверджується вістка, що уряди французький та англійський виступили з приязною нотою супроти Австрії в справі гіртенберської афери, закликаючи австрійський уряд відослати назад до Італії перепачковану зброю перед визначеним речинцем або виказатися доказом, що зброю знищено. Льондонські офіціяльні кола зазначують, що нота не мала зовсім ультимативного характеру. Це тільки приязне упімнення. Якщо воно не поможе, гіртенберська справа буде предложена Раді Союзу Народів.

ЛЬОНДОН, 19. II. ПАТ. Анґльо-французька нота до австрійського уряду в справі перепачкованої зброї викликала дисонанс між Льондоном і Римом. Мусоліні покликав до себе британського амбасадора в Римі й гострими словами запротестував проти становища, занятого В. Британією в тій справі.

НІМЕЧЧИНА БОРОНИТЬ АВСТРІЮ.

У звязку з французько-анґлійською нотою, висланою австрійському урядові в справі пачкування зброї, німецькі політичні кола счинили алярм, називаючи ноту нечуваною щодо змісту і форми. На думку цих кол не варта робити стільки крику задля кілька тисяч крісів.

НІМЕЧЧИНА ТА ФР. РОЗБРОЙНІ ПРЕДЛОЖЕННЯ.

БЕРЛІН, 19. II. ПАТ. У звязку з французьким внесенням, зголошеним у Женеві, голова німецької делеґації на розбройну конференцію амб. Надольни приїхав до Берліна за вказівками. Німецький кабінет збереться мабуть у понеділок, щоби ухвалити спец. постанови. „Теґл. Рундшав" твердить, що йде тут про те, чи та в якій формі Німеччина пічне переговори в справі французьких розбройних предложень, що торкаються міліційної системи. Часопис зазначує, що в звязку з тією справою вирине певно низка важних внутр.-політичних питань, які вимагають вияснення. В м-стві райхсвери ще за урядування ґен. Шляйхера опрацювали заг. плян реорганізації райхсвери в дусі міліційної системи.

Припинення католицьких часописів.

БЕРЛІН, 20. II. ПАТ. За оголошення відозви центрових орґанізацій „Іде про Німеччину" припинили низку католицьких часописів на провінції. Коли надпрезидент провінції Мінстер, Ґроновський, дістав цю заборону, віддав свій уряд у розпорядження центр. влади та просив, щоби йому дали відпустку. Між головою католицьких союзів бувш. канцлером д-ром Марксом і комісарем внутр. справ у Прусії мін. Ґерінґом відбулася конференція в справі скасування цих заборон. Д-р Маркс сказав, що у тій відозві не думали ображувати ані підривати поваги німецького уряду, лише зясували затривоження кол німецьких католиків будучим розвитком політ. положення. Наслідком тієї заяви мін. Ґерінґ постановив відкликати покищо припинення на три дні центрових часописів, бо повища заява дала сатисфакцію становищу німецького уряду. Мін. Ґерінґ рівночасно перестеріг, щоби центрові часописи не оголошували на будуче бурливих заяв.

Італія грозить.

З Риму повідомляють, що пакт малої антанти викликав в італійських політичних колах велике враження. Вони стверджують, що міра терпеливости вже переступлена та що женевські події виставляють безпеку держав на ризиковну гру. Тому ніхто не буде дивуватися, коли загрожені держави стануть до своєї оборони всіми можливими способами. На всякий випадок відповідальність за дальші наслідки впаде на Францію та її союзників, що створили небезпечний прецеденс.

ГРАБУЮТЬ ЖИДІВСЬКІ СКЛЕПИ.

З Букарешту повідомляють, що 18. ц. м., коли поліція та військо були заняті біля залізничих майстерень, де страйкують робітники, кількатисячна юрба використала ситуацію й ограбила всі жидівські склепи в протилежній стороні міста. Великі втрати потерпіло кілька жидівських купців мануфактури й гардероби. Покищо не провірили, чи грабили злодійські ватаги, чи були це зорґанізовані протижидівські ексцеси.

ПРОДОВЖЕННЯ ПОЛЬСЬКО-БІЛЬШОВИЦЬКОЇ УМОВИ.

МОСКВА, 19. II. ПАТ. Нині підписали умову, яка продовжує на дальші два роки діяльність мішаного польсько-більшовицького торг. Т-ва Совпольторг. Це дає підставу для переговорів, які ведуть тепер делеґати польського промислу в Москві.

РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКА ТОРГОВЛЯ.

В Москві підписано польсько-радянську умову, що продовжує діяльність Совпольторгу до 27. січня 1935 р. Умова гарантує Польщі експорт товарів вартости коло 2 міліонів долярів, а Радянщині кредити у висоті 1,200 тисяч долярів. Обсяг товарів, вивожених з Польщі до Радянщини, поширено на мануфактуру, ґалянтерію, хемікалії, худобу, залізо і т. п.

ЯПОНІЯ ЩЕ НЕ ВИСТУПАЄ З ЛІҐИ НАЦІЙ.

ТОКІО, 20. II. ПАТ. Японський премієр Сайто сказав журналістам, що навіть якби японська делегація кинула Женеву після зложення контрдеклярації, то це не значить іще, що Японія мусить виступити з Ліґи Націй. Заяву цю зложить японська делеґація у вівторок.

ВИБУХ У РАФНЕРІЇ МІН. ОЛІЇВ.

ТРІЄСТ, 20. II. ПАТ. У рафінерії мінеральних оліїв у Триесті вибухнув збірник із згущеним повітрям. Технічний заст. директора та три техніки згинули, а 8 робітників було тяжко ранених. Трьох із них померло в шпиталі. Галя машин, що в ній скоївся вибух, знищена зовсім. Причини катастрофи досі не устійнили.

ХЛІБ ДОРОЖІЄ.

У звязку з незначним подорожінням ціни пшеничної й житної муки львівські пекарі рішили підвищити ціни хліба. Маґістрат згодився покищо на підвишку тільки т. зв. люксусового, пшенично-житного хліба до 45 сот. за кільо, зате ціна житного хліба урядового типу (65 проц. муки) має залишитися та сама, значить 36 сот. за кільо.

БІЛЄТОВІ ОБМАНСТВА НА ЗАЛІЗНИЦІ.

На залізничій лінії між Львовом і Краковом викрито білетові зловживання, яких допускалися кондуктори. Контрольор ствердив у кількох пасажирів фальшиві білети, куплені у кондуктора. Доходження, розведені в тій справі, довели до арештування двох львівських кондукторів, Світальського і Филипишина. Показалося, що вони управляли ошуканство від довшого часу й належали до шайки, зложеної з кількох залізничих службовців і посередників, що наганяли їм клієнтів. Шкода, яку потерпіла залізнича адміністрація, доходить до кількох тисяч зол. Арештовано кільканацять осіб, вмішаних у справу.

СПОРТ.

НОВИЙ ВИДІЛ СПОРТ. Т-ВА „УКРАЇНА".

Звичайні Загальні Збори Спорт. Т-ва „Україна", що відбулися в неділю 19. лютого в великій салі Т-ва „Бесіда" при численній участи членів, мали дуже діловий характер. Зборами проводив бувш. довголітній голова Т-ва дир. Лазорко. По виголошенні річевих і совісних звітів Виділу з діяльности Т-ва за мин. рік, Загальні Збори на внесення голови Ревізійної Комісії дир. Колтунюка уділили уступаючому Виділові абсолюторію і приступили до вибору нової старшини Т-ва. На внесення комісії-матки Збори вибрали: дир. Евст. Нагірного головою, дир. Волошиновського, проф. Ковалиська, пп. Курилка, Охримовича, Чучмана, Конашевича, Бирчака, Терлецького, Назара, Василькова і Глушевського членами Виділу, а дир. Колтунюка, Лазорка і Костика членами Ревізійної Комісії. Загальні Збори довгими френетичними оплесками подякували уступаючому голові дир. Лазоркові і містоголові дир. Радловському за їх довголітню, повну самопожертви і віддання працю в хосен Т-ва.

НЕДІЛЬНІ ВИСЛІДИ ҐАКІВКОВИХ ЗМАГАНЬ.

ЛЬВІВ. Вчора закінчилися змагання за чашу ЛОЗГЛ. Лехія — Україна 2:0 (0:0, 1:0, 1:0). Суддював Саварин.

У фіналових змаганнях Чорні побороли Погонь 4:0 (0:0, 2:0, 2:0). Перед закінченням змагань змагун Мавер зфульований Чижевським вдарив головою об банту та потерпів потрясення мізку.

У змаганнях за мистецтво Б-кляси в ґаківці Погонь здобула ремісовий вислід з перемиською Погонею 0:0. Пополудні ЛТЛ побороло Польонію 1:0.

ХОДОРІВ. У товариських змаганнях ґаківки міс. Сокіл поборов Гасмонею (Львів) 5:0 (2:0, 1:0, 2:0).

ЗАКОРДОННІ ВИСЛІДИ.

У Празі відбуваються змагання за мистецтво світа в ґаківці.

Польща програла з Німеччиною 2:0. Дальші висліди такі: Німеччина — Бельгія 6:0 (1:0, 3:0, 2:0)., Швайцарія — Латвія 5:1, Чехословаччина — Румунія 8:0, Австрія — Італія 30, Швайцарія — Мадярщина 1:0, Чехословаччина — Австрія 2:1, Італія — Румунія 2:0.

Хто не платить за часопис, підриває рідну пресу.

На шляху до відновлення університетів на Радянській Україні.

Ще в 1920 р. радянська влада зліквідувала на Україні університет в тих міркуваннях, що університети, як також гімназії, вносили дуалізм у систему освіти.

Основною рисою освітньої системи на Радянській Україні в протилежність до тої системи, яку встановила Радянщина, був професіоналізм: у професійній школі радянська влада вбачала синтезу загальної та спеціяльної освіти.

Творцем цієї системи був тодішній народній комісар освіти Г. Гринько, який обґрунтовував її економікою України: велика індустрія та механізація сільського господарства, мовляв, ставали неодмінною передумовою професійної освіти. Він-же й увів цю систему в життя, зліквідувавши гімназії та університети, а утворивши на їх місце професійні школи, технікуми та інститути.

Дуже скоро радянській владі довелося констатувати, по-перше, недостаточну попередню підготовку тих юнаків, що вступили до високих шкіл — технікумів і інститутів — після закінчення ними семирічних трудових шкіл і навіть професійних шкіл, по-друге, малий обсяг загального знання у тих, хто покінчив високу школу. Однак тільки в 1930 р. нар. комісар освіти М. Скрипник виступив на всесоюзній нараді в Москві з доповідю про конечність заведення єдиної системи освіти на тереві СРСР. Цікаво, що й на цей раз М. Скрипник обґрунтовував необхідність реформи освітньої системи на Рад. Україні економікою, а саме, „потребою єдиного пляну господарської перебудови СРСР“.

Згідно з новою системою, на Рад. Україні поширюється система освіти Сов. Росії, себ-то Рад. Україна мусить приступити до заснування десятирічних трудових шкіл та університетів, які разом з інститутами стають високими школами, тоді як технікуми переходять до категорії середніх шкіл.

В останній книжці „Комуністичної Освіти“ (ч. 11—12 за 1932-ий рік) вміщена промова М. Скрипника на нараді нар. комісаріяту освіти в справі заснування університетів на Україні. У цій промові М. Скрипник зауважив, що покищо нема на Рад. Україні справжніх кандидатів до вступу на університет, себ-то тих, що скінчили десятирічну трудову школу, а тому, на його думку, доведеться утворити підготовчі курси, а також набирати кандидатів з тих, що скінчили робфаки (робітничі факультети). Намічують відкрити в певній послідовності пять університетів у Києві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську та один в Донбасі. В тій-же промові М. Скрипник заявив, що відкриття першого університету на Україні можна буде здійснити лише з початку 1933-4 акад. року.

Отже тільки після двадцятилітнього експерименту над нашою молоддю радянська влада зрозуміла безглуздість свого вчинку — знищення університетів на Україні та стає на шлях „буржуазної“ системи освіти.

Ст. Сірополко.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

Лист з Канади.

Нова українська кооператива. — Українські зізди. — З церковного життя. — Всячина.

Вінніпеґ, у січні 1933.

Відрадним явищем серед теперішньої господарської скрути й безробіття, яке обхопило вже в Канаді приблизно 1 міліон осіб, себто 10 проц. цілого населення, є те, що канадійські українці, без огляду на трудні умовини життя, метушаться, орґанізуються і засновують чимраз то нові підприємства. Після тютюневої спілки „The Royal Tobacco Co“, яку заснували ще в осени у Вінніпеґу пп. М. Д. Гунькевич і В. Бутарешта, а якої продукти „Роксоляна“ і „Лакі Смайл“ здобувають чимраз то більшу популярність серед тутешніх кругів, викликала тут справжнє враження поява нової української кооперативи для продажі вугля й опалового дерева „The North Winnipeg Co-operative Limited“. Менеджером кооперативи є А. Деревора (nomen-omen), а що її управа некепська, видно з факту, що зараз першого місяця вона принесла доволі гарний чистий дохід.

Більше політично наставлені наші земляки в Монтреалі, які недавно заснували там „Товариство Українських Горожан“. Є це свого роду політичний клюб з ліберальною закраскою, головою якого є відомий монтреальський діяч, п. Павло Поремський, а секретарем юрист п. Осип Смет.

Православні або точніше: неоправославні українці відбули, як звичайно при кінці року, свої чергові зізди в Едмонтоні і в Саскатуні. Одначе більше замітний був український католицький зізд, теж у Саскатуні, хочби тому, що таких зіздів не було в Канаді вже від 1924 року. На тому зізді ухвалили м. ін. заснувати „Союз Українців Католиків“ (СУК).

Ніщо краще не ілюструє незавидної долі українських священиків-місіонарів у Канаді, як недавня смерть о. Евгена Андруховича. Перебув він тут, на західних степах, поверх 30 літ свого життя на твердій, повній неймовірних невигод місіонарській праці, а коли постарівся і не міг більше сповняти душпастирських обовязків, то його відіслали „на склад“ до притулку для старців, де скоро помер з гризоти, бо любив свою власну домівку, гостей і веселу гутірку. По його смерти виявилося, що ніхто з його окруження не знав звідки він родом, де працював у старім краю, а навіть скільки справді мав літ, так що не можна було зладити відповідного некрольогу. Покійник, загально називаний „татунцем“, був відомий зі своїх дивацтв, але й рідких товариських прикмет і щирої гостинности. Серед тих, що його ближче знали, його смерть викликала щирий жаль.

Для тих, що памятають ще повного посвяти священика о. Йосафата Жана, який відіграв таку замітну ролю в нашій боротьбі за права західно-українських земель, буде цікаво довідатися, що він недавно кинув засновану собою перед кількома роками у провінції Квебеку українську кольонію „Шептицький“ зі скромним монастирем Студитів і вернувся з поворотом на лоно Чина св. Василія Великого. Він перебуває тепер у Мондері в Альберті.

Щоби поправити свої надшарпані фінанси, добула управа вінніпеґського Народнього Дому дозвіл на отворення пиварні, якого на днях торжественно довершено. Заміту, що, мовляв, культурно-освітній організації не лицює займатися вишинком пива, загал членів не хотів брати під увагу, вказуючи на те, що інші народности, як прим. німці або поляки, продають пиво просто в пивницях під своїми костелами.

На днях відбулися у Вінніпеґу річні збори Української Стрілецької Громади в Канаді, на яких вибрали головою на цей рік п. В. Косаря зі Саскатуну. Загально сподіються, що новий голова зуміє вивести цю молоденьку організацію з тієї атмосфери стаґнації і внутрішніх міжусобиць, у яку вона попала протягом останніх кількох літ.

Польського консуля у Вінніпеґу С. Звольського недавно відкликали до міністерства у Варшаві. Як дотепно завважив один польський журналіст, означає це „промоцію“ з 500 долярів місячно на 500 золотих.

Іван Королевич.

Дописи.

ЛЬВІВЩИНА.

Загальні збори Кружка „Рідної Школи“ в Бродках. Дня 5. лютого ц. р. відбулися загальні збори Кружка „Р. Ш.“ у Бродках в приявности 150 членів під проводом місцевого пароха о. М. Коверка. Секретарював п. Антін Хомицький. Зі звіту уступаючої Старшини показалося, що вона переводила всякі збірки на „Р. Ш.“ та зорганізувала плебісцит за українською школою так, що вже прийшло письмо з Кураторії Л. Ш. О., котрим перемінює утраквістичну досі школу на українську (в селі є тільки двоє польських дітей). По признанні уступаючій Старшині абсолюторії вибрано нову: голова Слава Коверкова, заст. гол. Гринько Цимбала, писар Антін Хомицький, скарбник Олекса Змий, бібліотекар Стефан Іванейко, господар Антін Гринчишин; члени: Іван Вінарчук с. Івана й Олекса Шумський; заступники: Фелько Сех і Михайло Косандяк. До провірної комісії увійшли: Іван Косандяк, Михайло Гринчишин і Михайло Іванонько. По рефераті делеґата Ради Пов. Союзу Кружків Р. Ш. у Львові, ст. Володимира Ольшанського, збори доручили новій Старшині: 1) подбати про створення вже ц. р. в літніх місяцях діточого садку у Бродках; 2) перевести в цілім селі загальне (поголовне) місячне 1-сотикове оподаткування на „Р. Ш.“; 3) подбати про умішення скарбонки в кооперативі для складання добровільних принагідних датків на „Р. Ш.“. Збори відбулися при незвичайно піднесенім духовім настрою членів-учасників. Є повна надія, що нова Старшина гарно сповнить усі доручення загальних зборів.

ДРОГОБИЧ.

Пропаґандивний виклад Маслосоюзу. В неділю 12. ц. м. відбувся заходами місц. філії „Союзу Українок“ у салі Нар. Дому науково-популярний виклад на тему „Набіл і його відживча вартість“. Виклад цей виголосив у дуже приступній формі інж. А. Палій, дир. Маслосоюзу зі Львова. Після викладу нач. Луцик задемонстрував при співучасти персоналу провірку чистоти молока на апараті „Міфі“ і пробу кількости товщу на апараті Ґербера. Опісля була т. зв. „костпробе“, в якій учасники запізнавалися „практично“ зі смаком ріжнородних сирів М. С. і інших молоч. продуктів. Учасників до 80, переважно жінок — як на Дрогобич за мало. А шкода, бо на таку другу нагоду прийдеться дрогобичанам мабуть довго ждати.

Один з учасників.

———o———

Нові книжки й журнали.

Anna Jiraškova-Peškova: „SLOVANSKA RAPSODIE. OBRAZ Z UKRAJINY“. Praha 1932. Стор. 19, вел. 8°.

Це — як подає чеська преса — епічна поема з шістьох піснях, в якій оспіване життя й переживання українського селянина в мирних часах, підчас війни та після війни. Селянин вернувся з війни в рідну хату, на руїни й береться до відбудови господарства. Життя українського селянина та його почування описані вірно, описи природи гарні.

За редакцію відповідав Олександер Костик.

Видає Видавнича Спілка „Діло“.

З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок 10